

Naida runa Latvijā: tendences un izaicinājumi

Latvijas Cilvēktiesību centrs
Anhelita Kamenska
Jekaterina Tumule

2023. gada 15. decembrī

Metodoloģija

- Naida runas monitorings (LCC darbinieki, brīvprātīgie)
- Laika periods 2021. gada janvāris – 2023. gada novembris
- Sociālie tīkli – Facebook, X (Twitter), Tiktok, Instagram, Youtube
- Ziņu portāli – Delfi, Rus.Delfi, Tvnet, RusTvnet, Apollo, Nra, Neatkarīga, LA, Jauns, TV3, Lsm, Rus.Lsm.
- Latvijas ziņu portālu aptauja.
- NVO aptauja par to saskarsmi ar naida runu.

Uzdevumi:

- Naida runas identificēšana lietotāju saturā/komentāros
- Naida runas tendences (pamati, izpausmes)
- Ziņošanas rīku un naida runas dzēšanas pārbaude

Naida runa:

Visi izteiksmes veidi, kas **izraisa, veicina, izplata vai attaisno vardarbību, naidu vai diskrimināciju** pret personu vai personu grupu, vai noniecina to, tādēļ, ka tai ir raksturīga noteikta **rase/ādas krāsa, etniskā izcelsme, valoda, reliģiskā pārliecība, vecums, dzimums, seksuālā orientācija, invaliditāte** u.tml. pazīmes (Eiropas Padome).

Krimināllikuma 71.¹ 74.¹ p.,
78.p, 150.p

**Naida runa, par kuru
ir paredzēta
kriminālatbildība**

**Naida runa, kurai var tikt piemērota
administratīvā atbildība vai atbildība
civilprocesa kārtā**

**Naida runa, kas satur aizskarošo vai kaitīgu valodu,
bet tā nav pietiekami kaitīga, lai par to sodītu**

Avots: Eiropas Padomes rekomendācijas cīņai ar naida runu

Kategorijas (pēc izpausmes):

Aicinājumi uz vardarbību, slepkavībām vai to attaisnošana

Kara noziegumu/noziegumu pret cilvēci attaisnošana vai aicinājumi uz tiem

Holokausta noliegšana, attaisnošana, trivializēšana

Aicinājumi uz diskrimināciju

Dehumanizācija

Aizskārumi (insults)

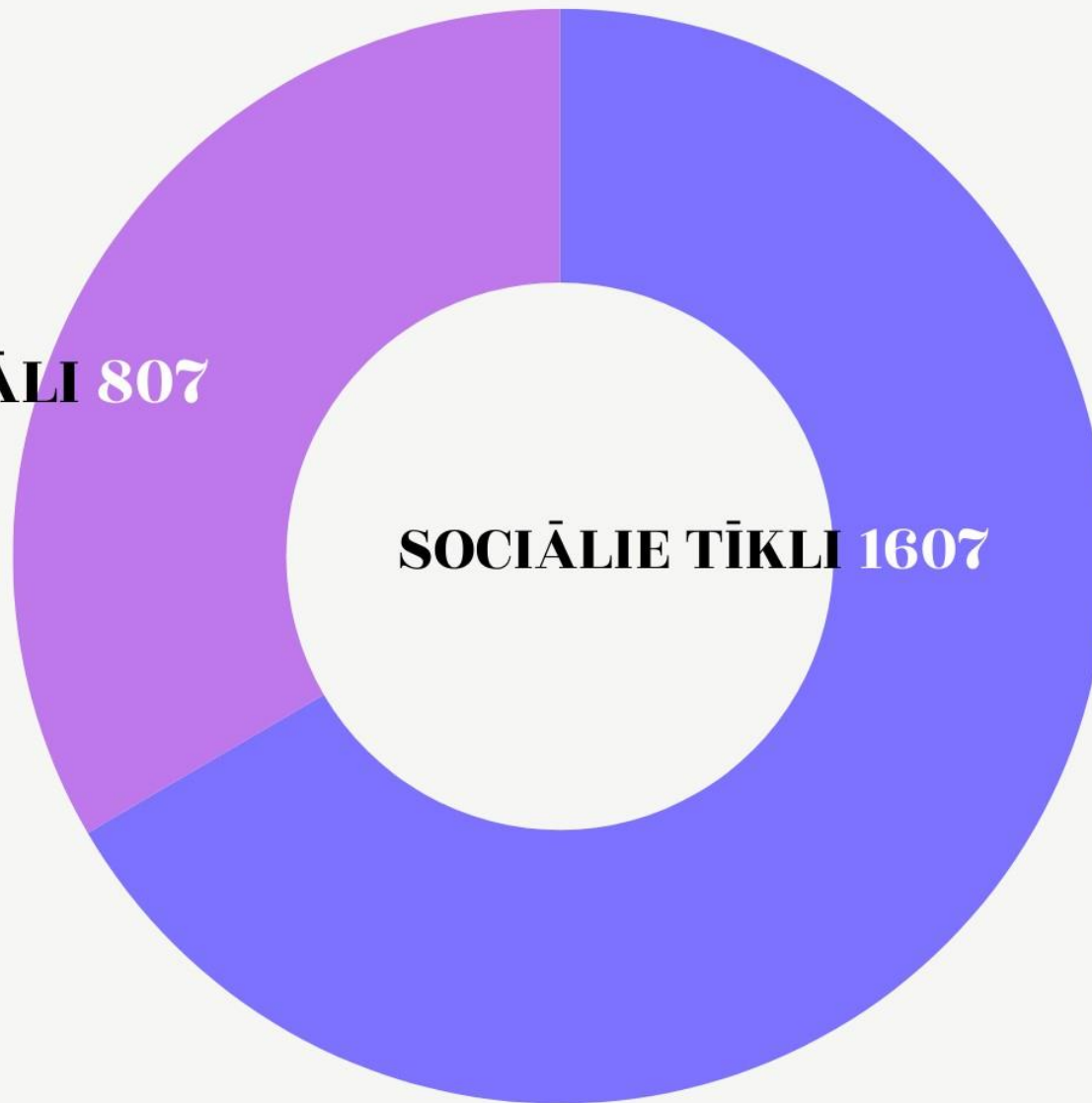
Aizspriedumu, sazvērestības teoriju izplatīšana/vispārināšana baiļu radīšanai

NAIDA RUNAS MONITORINGS

LATVIJAS ZIŅU PORTĀLI 807

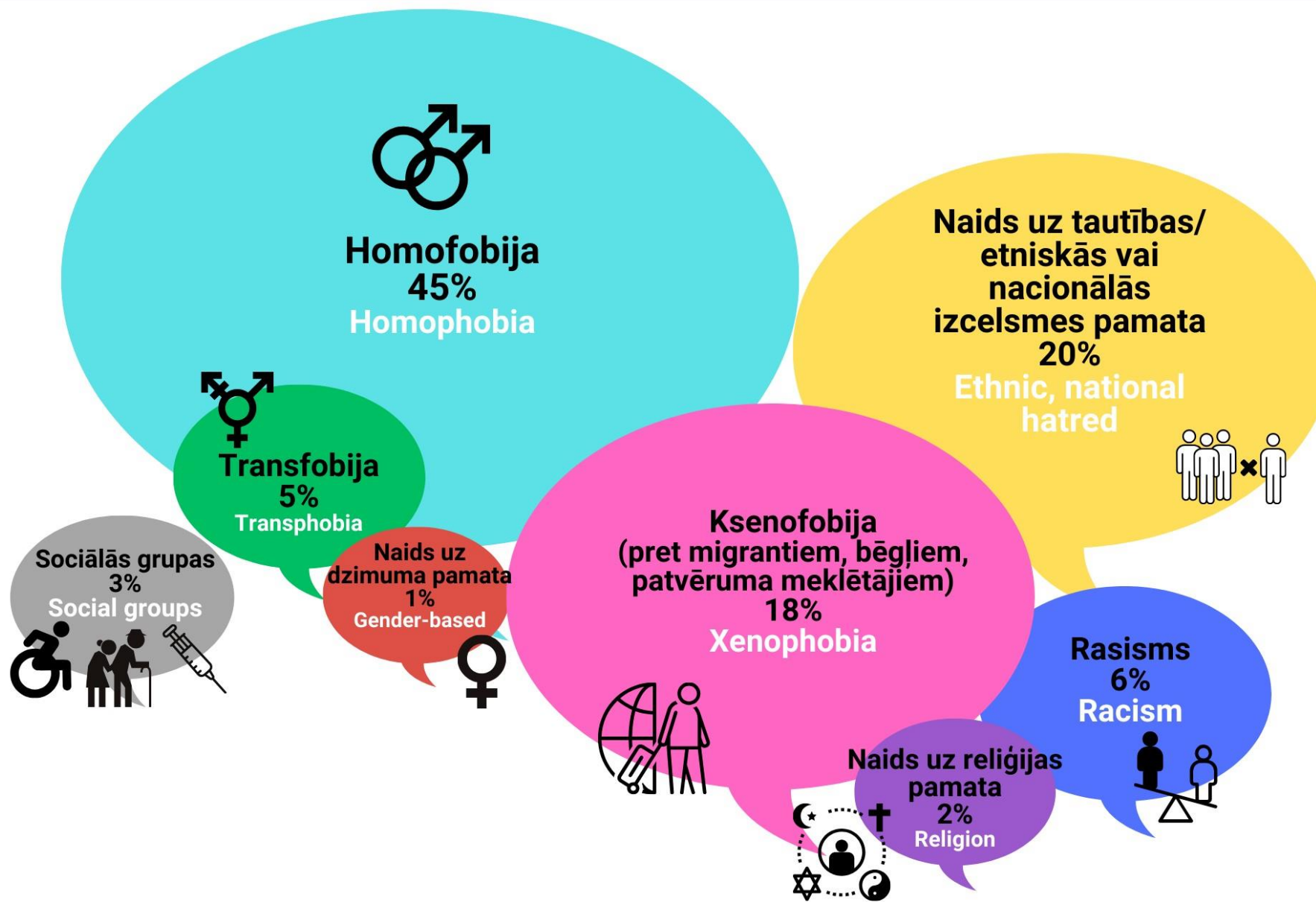
SOCIĀLIE TĪKLI 1607

2414

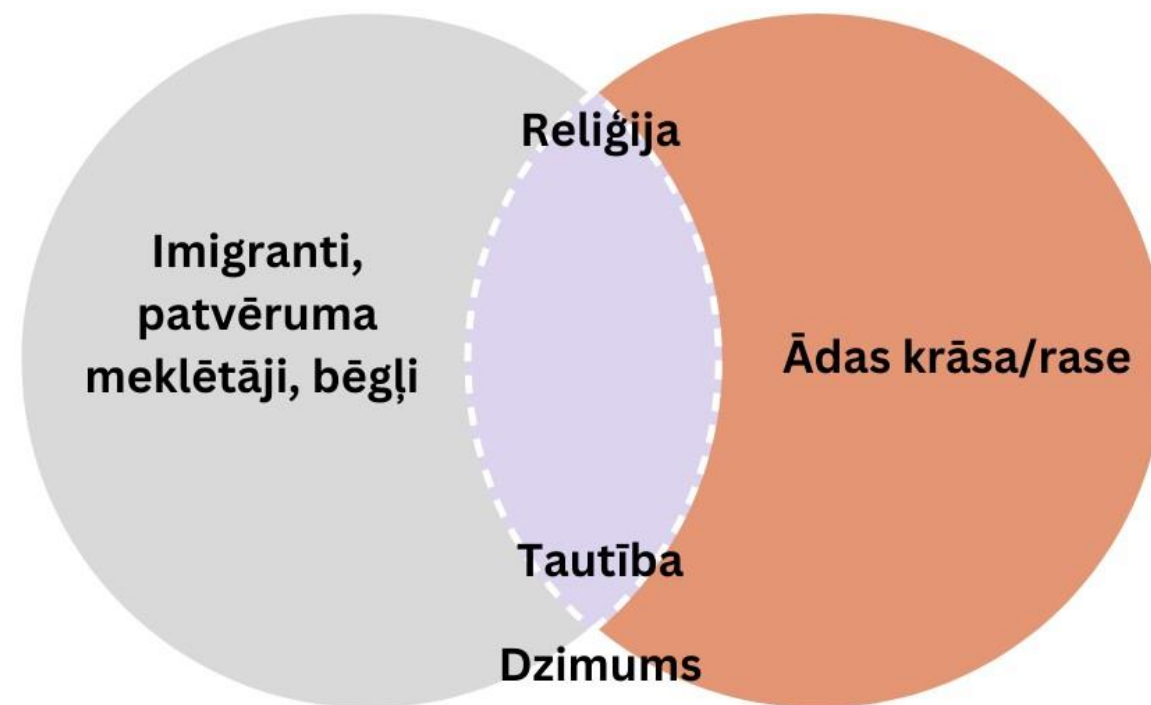
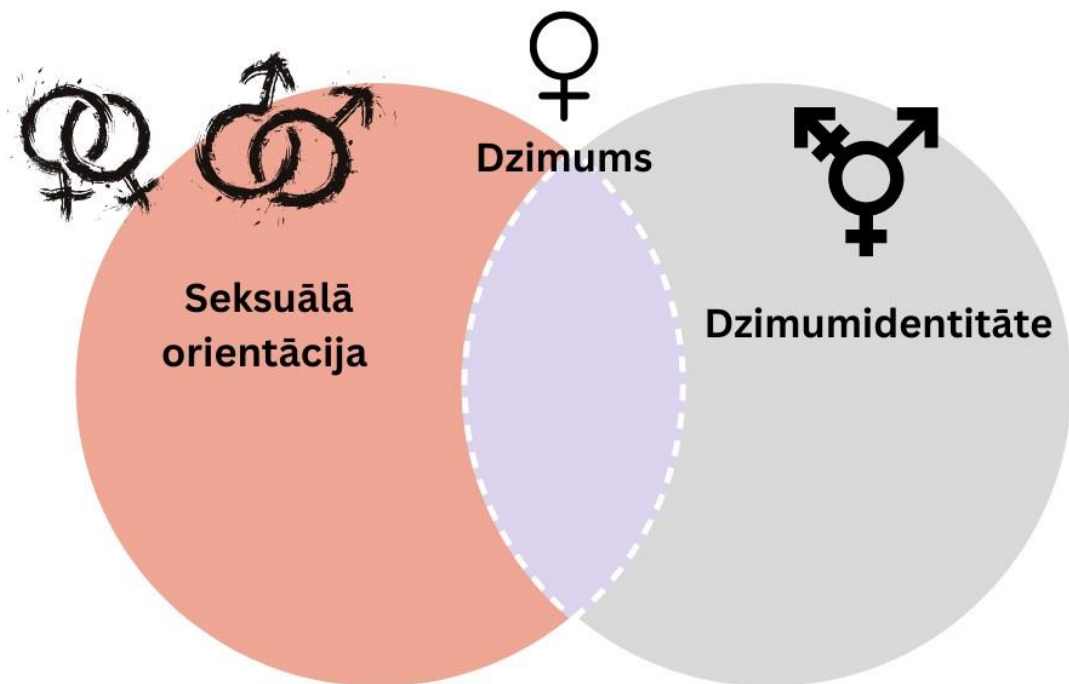

NAIDA RUNA PĒC PAMATA

HATE SPEECH BY GROUND

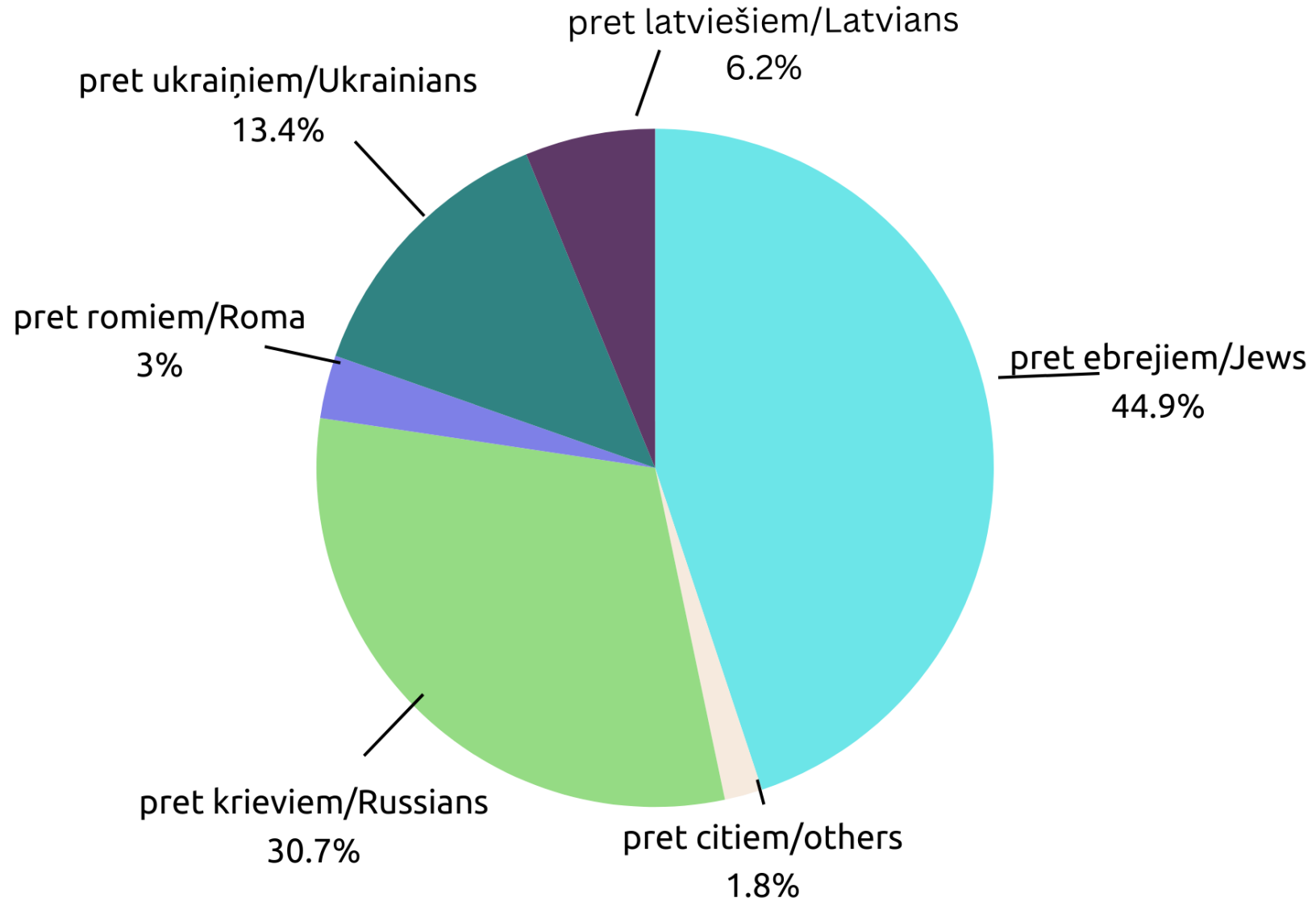

Naida runa uz vairākiem pamatiem

Naida runa uz tautības, etniskās vai nacionālās izcelsmes pamata

Ethnic, national hatred

Aicinājumi uz vardarbību, slepkavībām vai to attaisnošana

Call to or justification of violence, murder

Aizskārumi

Insult

28%

30%

Dehumanizācija

Dehumanisation

26%

NAIDA RUNA

hate speech

Aizspriedumu izplatīšana, vispārināšana

baiļu radīšanai

Spread of prejudice, generalisation, fear

6%

Aicinājumi uz diskrimināciju

Call to discrimination

8%

Holokausta noliegšana, attaisnošana, trivializēšana

Holocaust denial, justification, trivialisation

1%

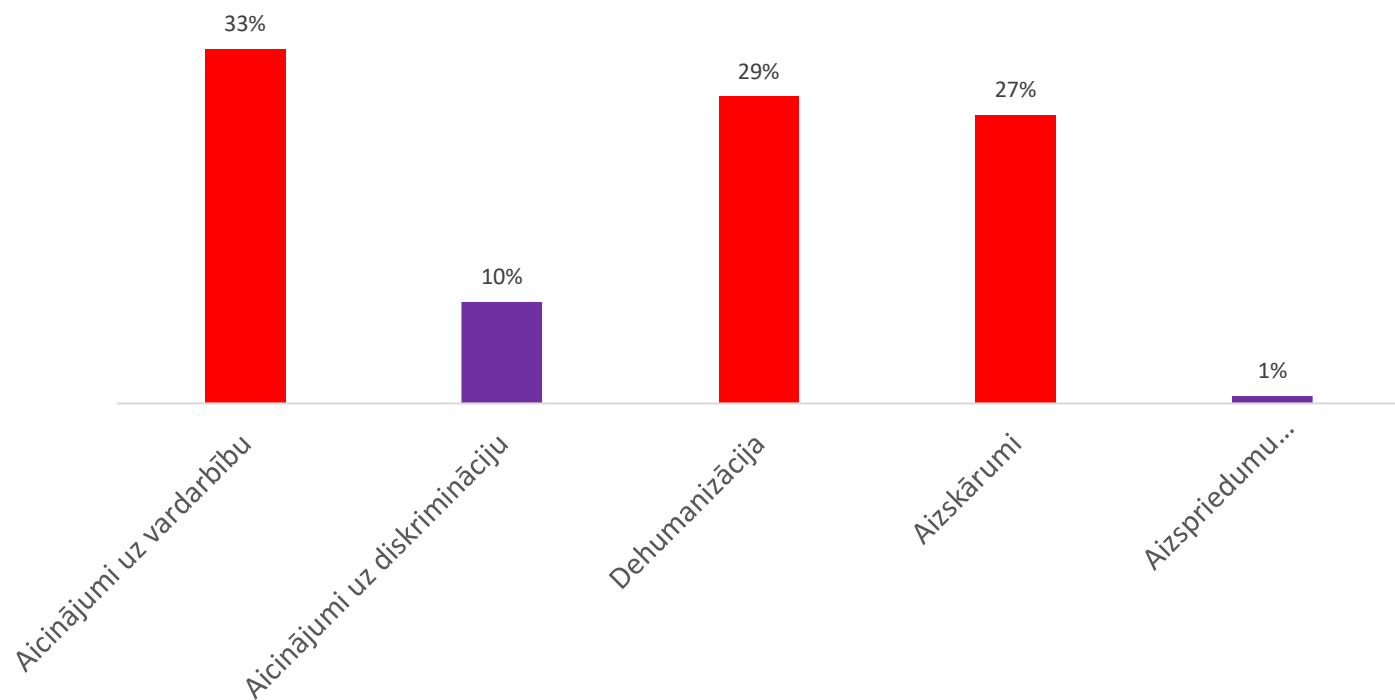
Kara noziegumu,

noziegumu pret cilvēci attaisnošana vai aicinājumi uz tiem

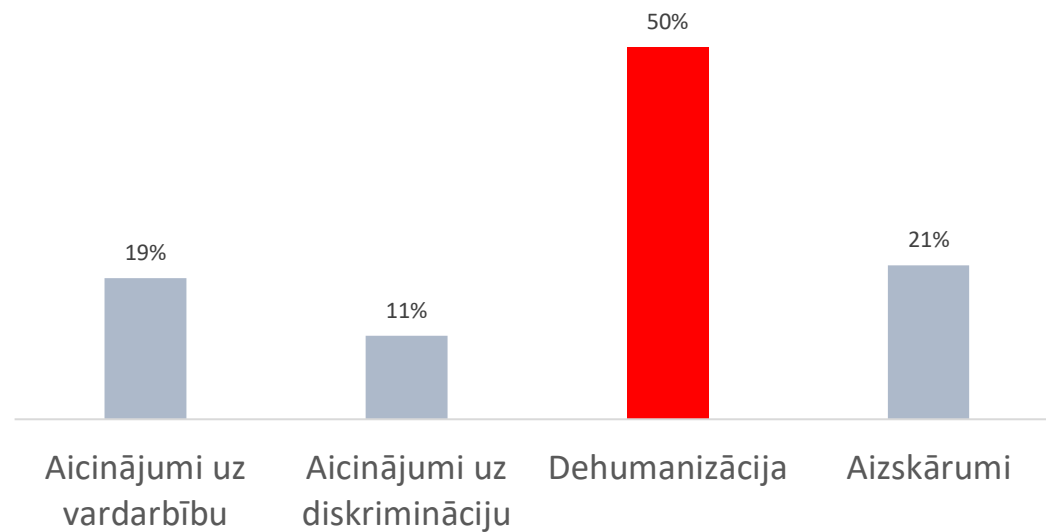
Call to or justification of war crimes, crimes against humanity

<1%

Homofobija (izpausmes)

Transfobija (izpausmes)

Tendences. Homofobija/transfobija

- Jaunumi saistībā ar LGBT+ tiesībām (Satversmes tiesas spriedums, partnerattiecību regulējums, praidis)

Piemēram, M. Staķa uzruna, atklājot LGBT+ nakts klubu

- Jaunumi saistībā ar LGBT+ atpazīstamām personām, influenceriem, politiķiem

Piemēram, Kašera kāzas, E. Rinkeviča, M. Golubevas aktivitātes, drag queen Amuna

- Ziņas par naida noziegumiem

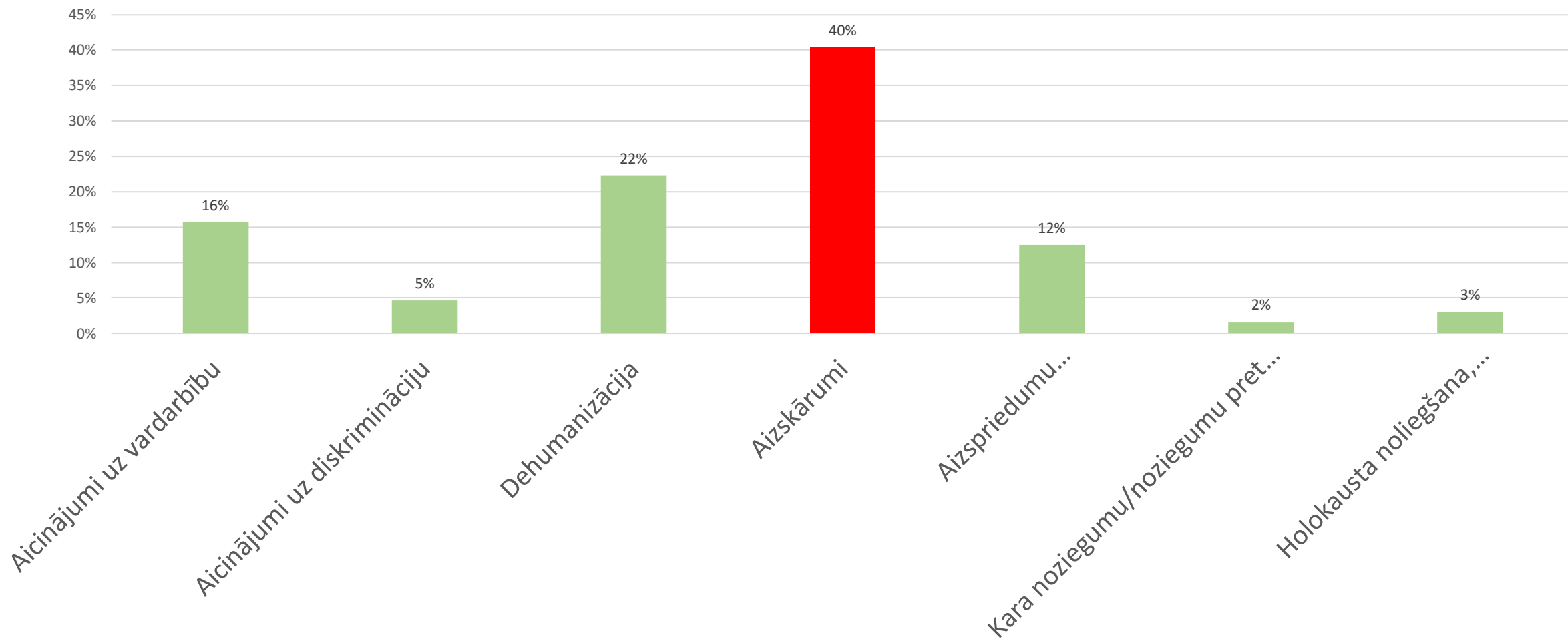
Piemēram, L. Amareina lieta

- Politiku izteikumi

Piemēram, ziņas virsraksts: [Jānis Iesalnieks: LGBT organizācijām ir spēcīgi juristi, kas var terorizēt pretēji domājošos](#)

- Stambulas konvencijas ratificēšana

Naidis uz tautības pamata (izpausmes)

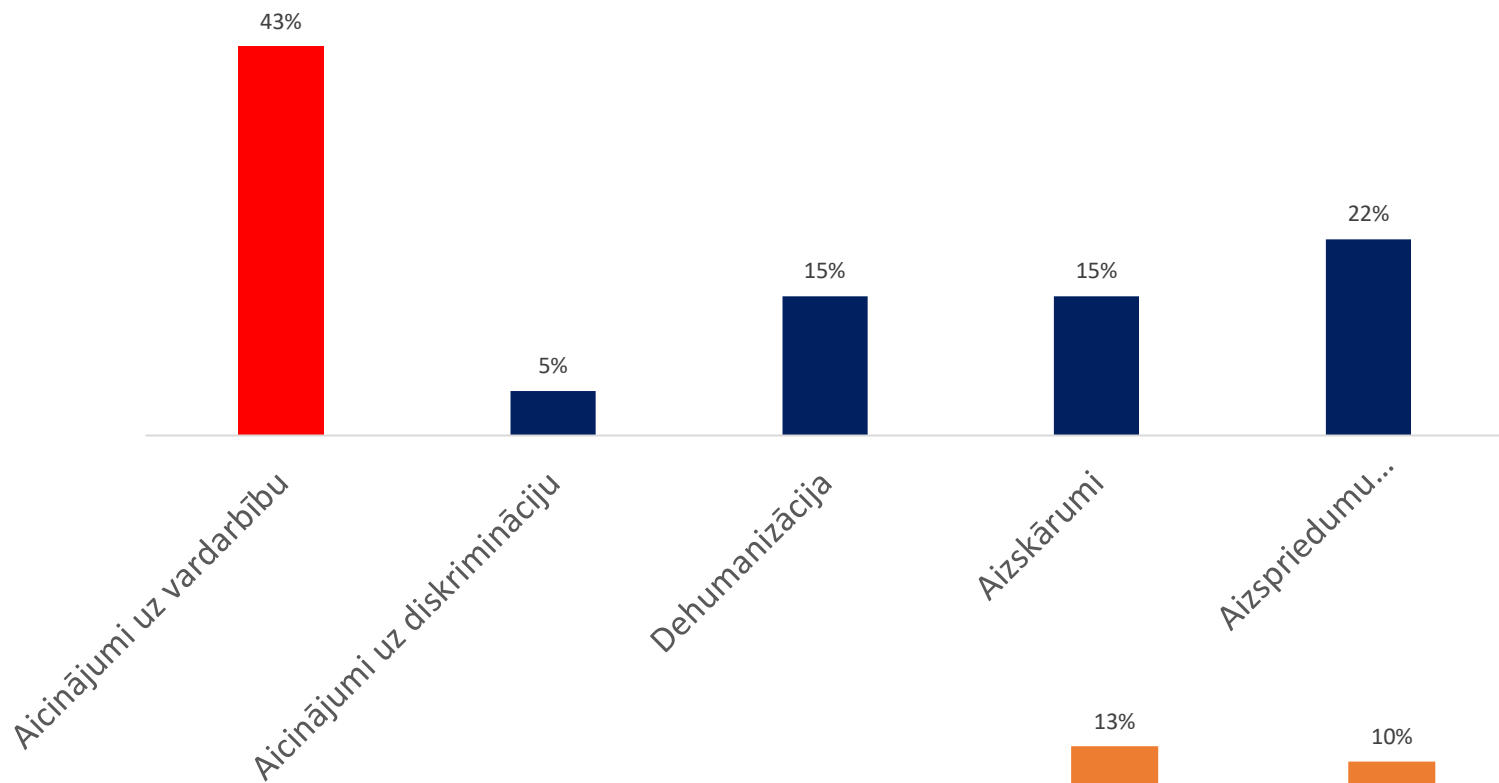
Tendences. Etniskais naids

- Krievijas uzbrukums Ukrainai (pret ukraiņiem, krieviem, latviešiem, ebrejiem)
- Ukraiņu bēgļu uzņemšana (nepatiesu ziņu izplatīšana)
- Imigrācijas likuma grozījumi
- 9. maijs, padomju pieminekļu nojaukšana
- Imigrācijas politika un bēgļu uzņemšana (Latvijā daudz imigrantu no okupācijas laikiem), uzturēšanās atļaujas

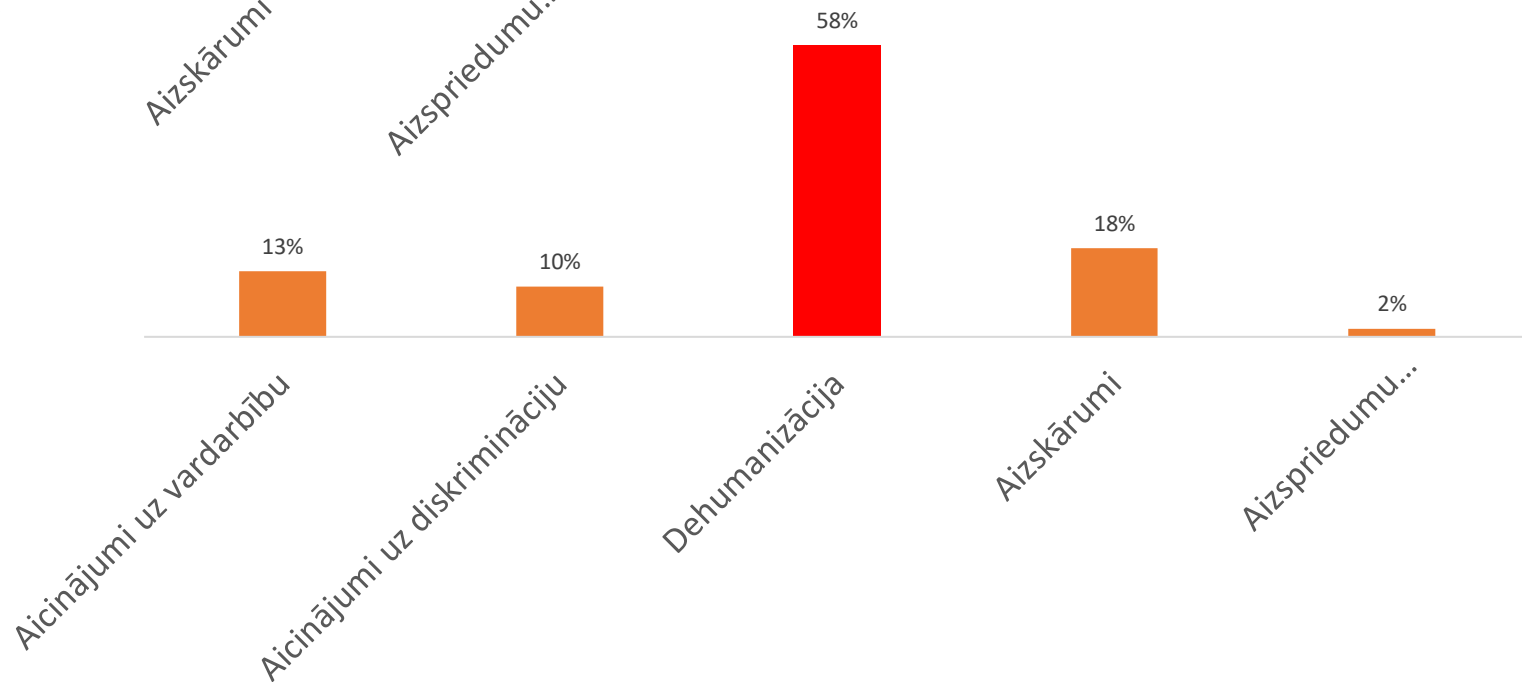
Antisemitisms:

- Īpašuma restitūcijas jautājumi
- Covid-19
- Sazvērestības teorijas
- Bijušā Valsts Prezidenta E. Levita aktivitātes

Ksenofobija (izpausmes)

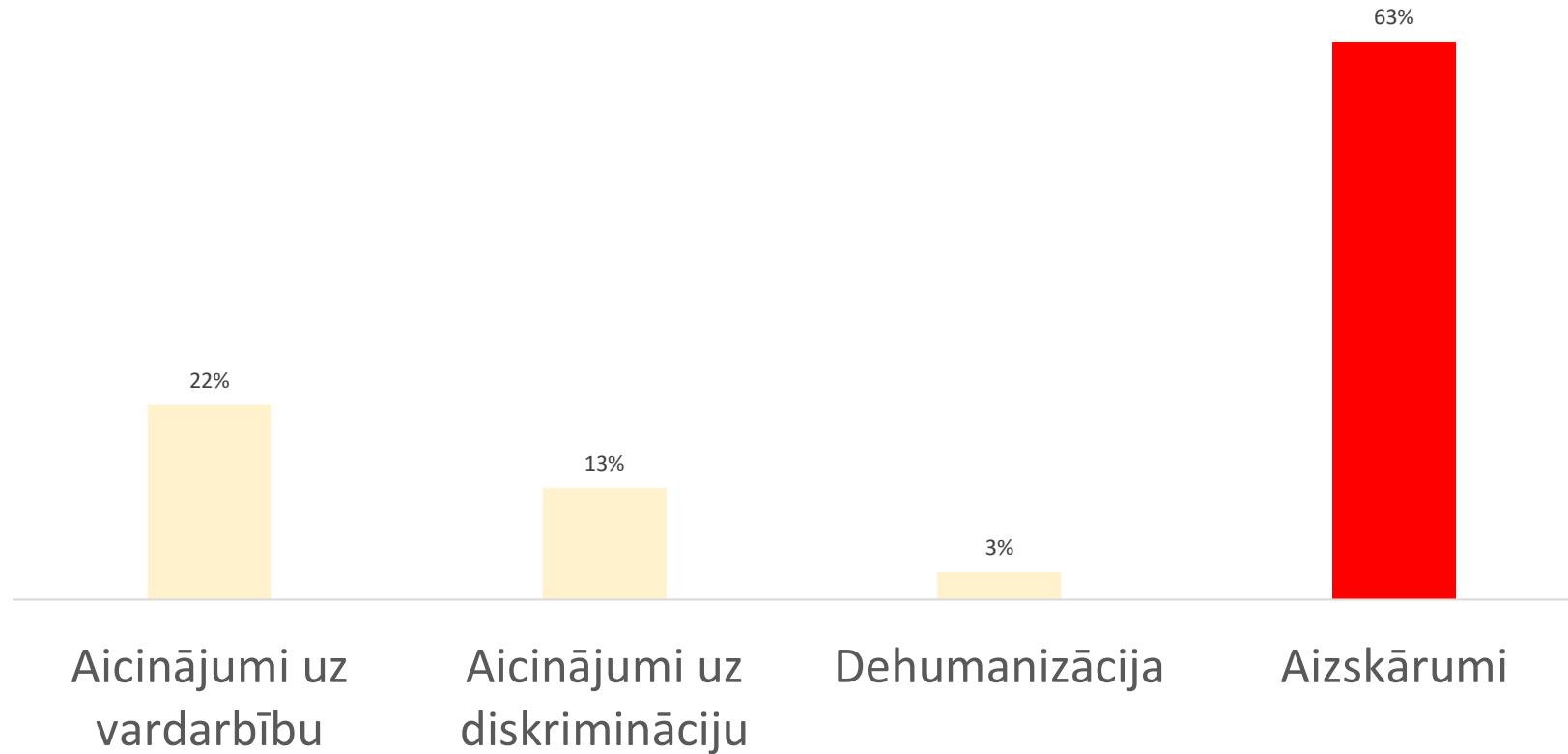
Rasisms (izpausmes)

Tendences. Ksenofobija, rasisms

- Imigrācija uz Latviju un citām ES valstīm
- Krīze uz Latvijas-Baltkrievijas robežas
- Nemieri Mucenieku centrā
- Ārvalstu studenti
- Strādājošie ārvalstnieki (bolt/wolt kurjeri, kebabu ēstuves)
- Ziņas par noziegumiem, ko pastrādāja migranti citās valstīs
- Stambulas konvencija
- Sporta sacensības

Naidis uz dzimuma pamata (izpausmes)

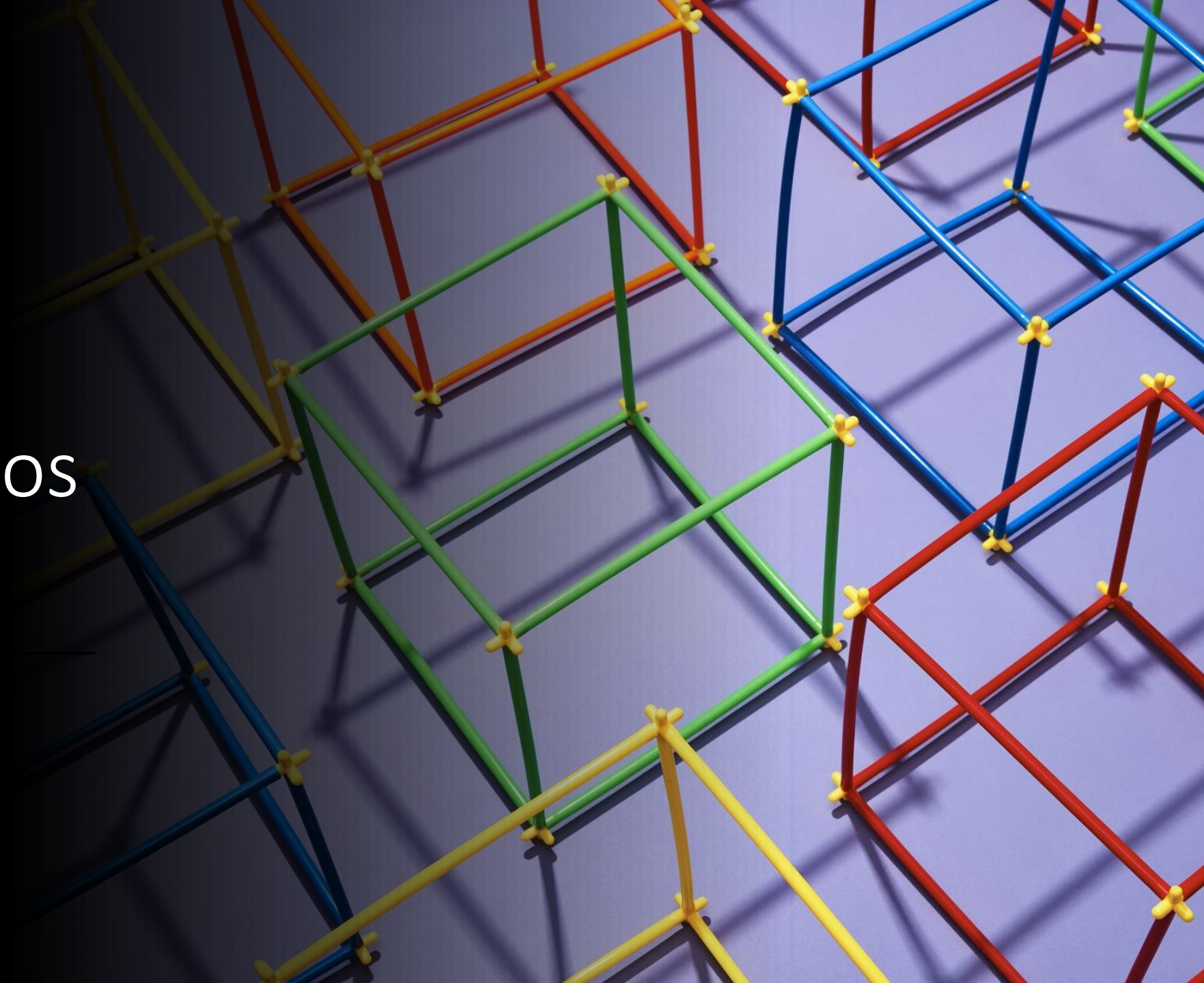

Tendences. Naids uz dzimuma pamata

- Pret sievietēm amatpersonām, piem., Mariju Golubevu, Eviku Siliņu, Andu Čakšu
- Pret sievietēm influencerēm, aktīvistēm, žurnālistēm

Naida runa sociālajos tīklos - reaģēšana

TIKTOK

793

FACEBOOK

381

X (TWITTER)

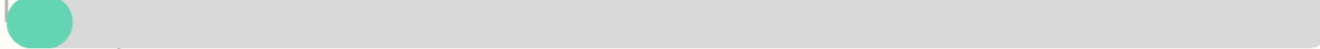
287

YOUTUBE

101

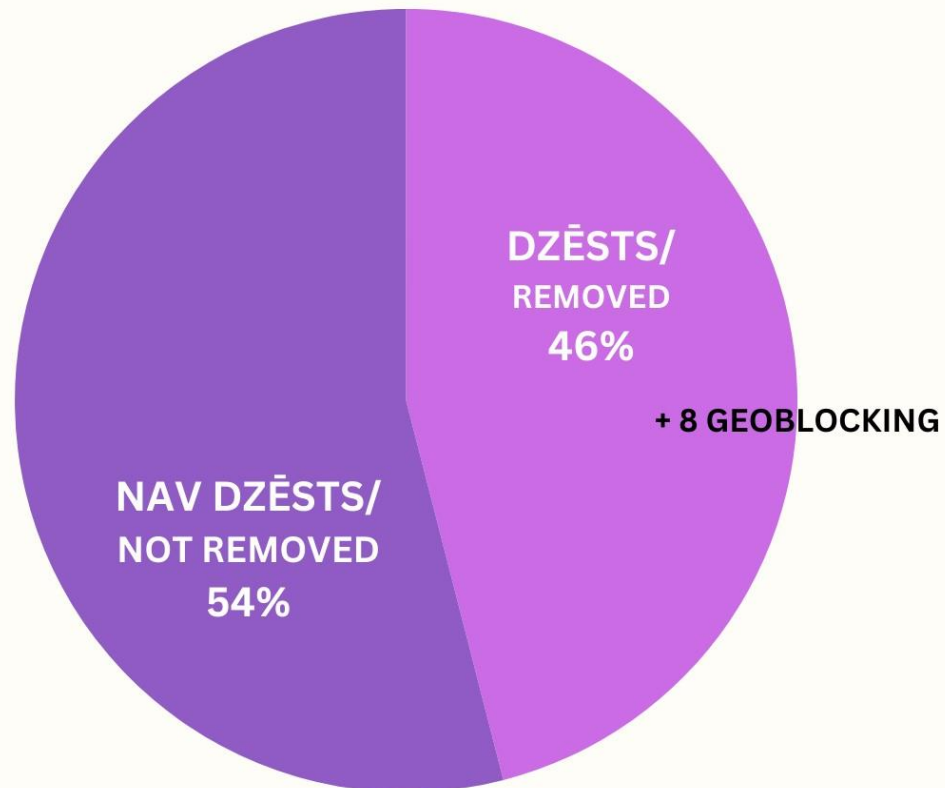
INSTAGRAM

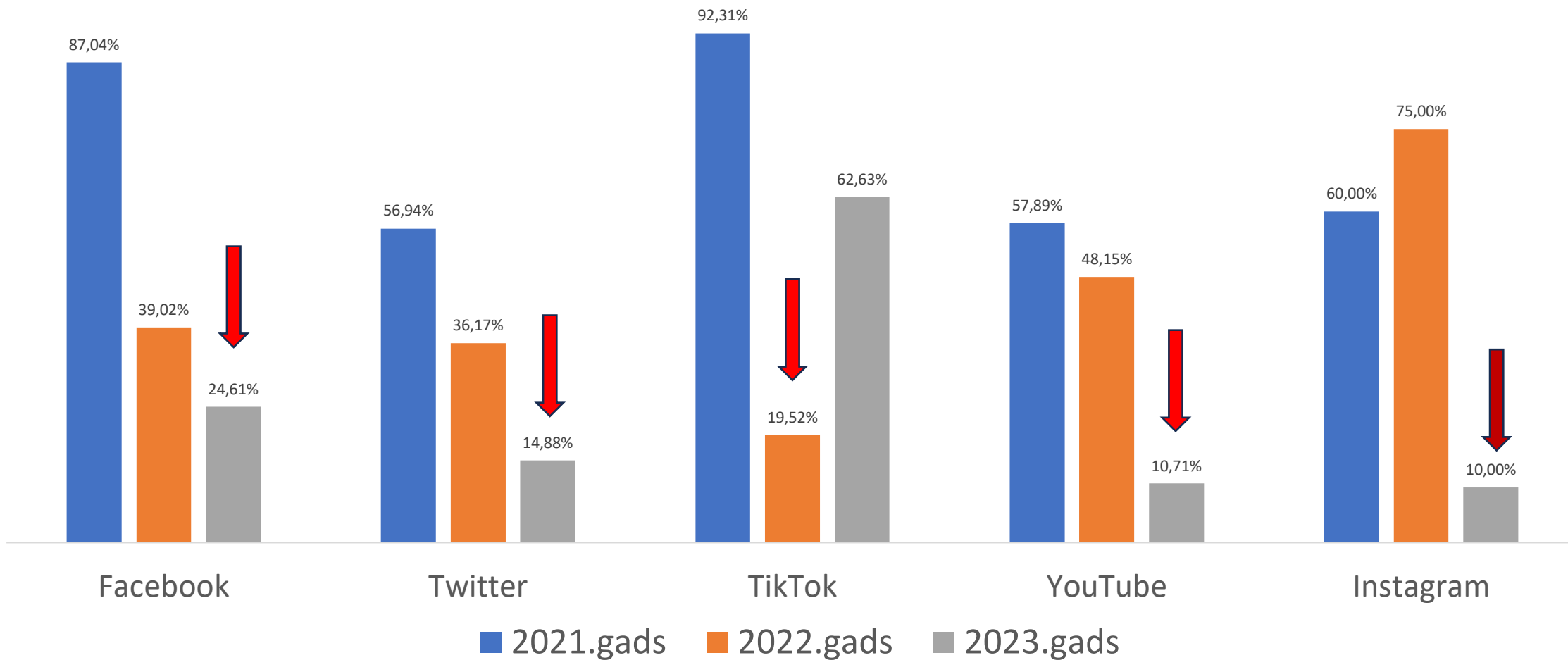
45

**NAIDA RUNA - SOCIĀLIE TĪKLI
(1607)**

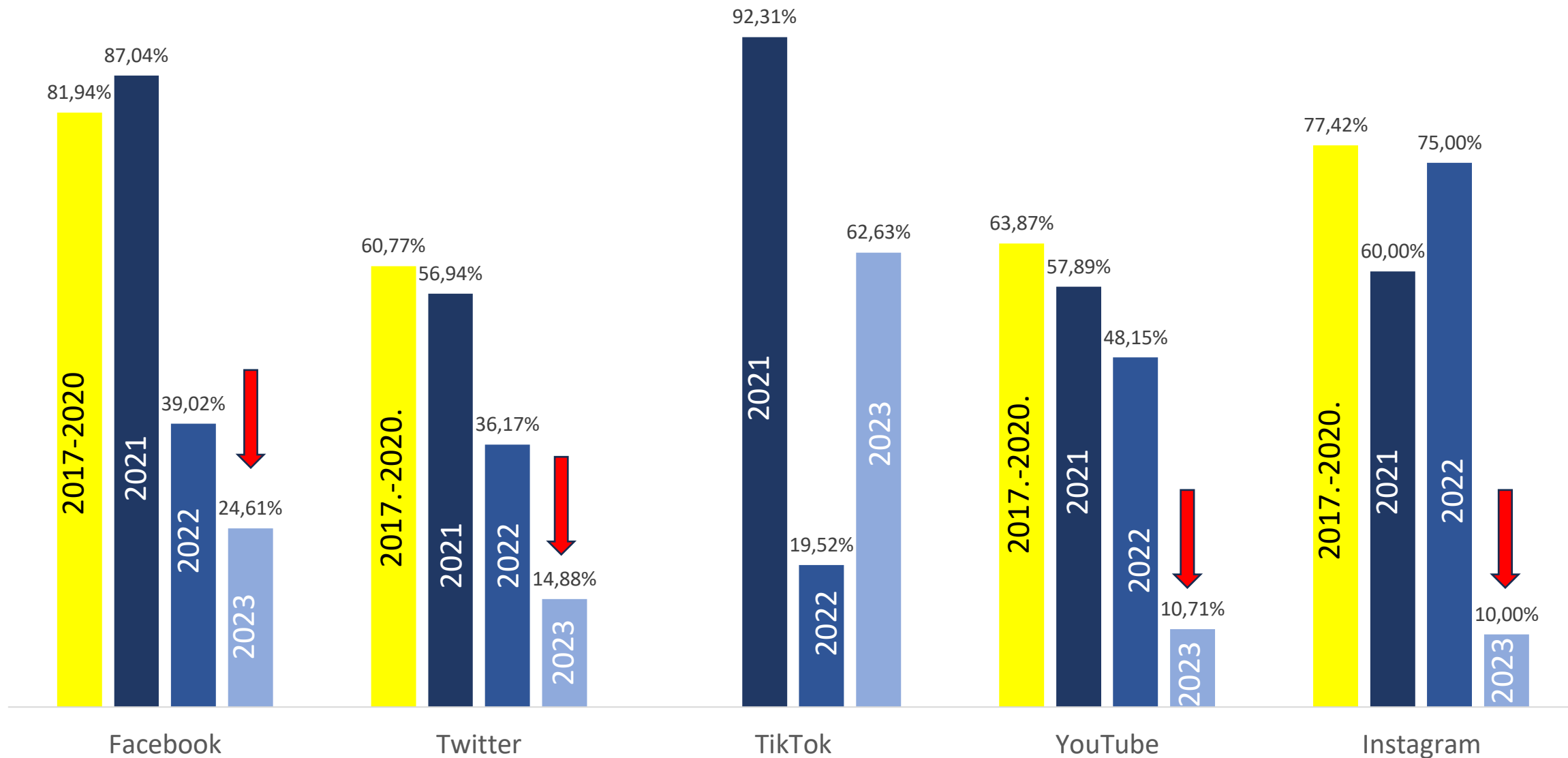
NAIDA RUNA - DZĒSTA SATURA ĪPATSVARŠ

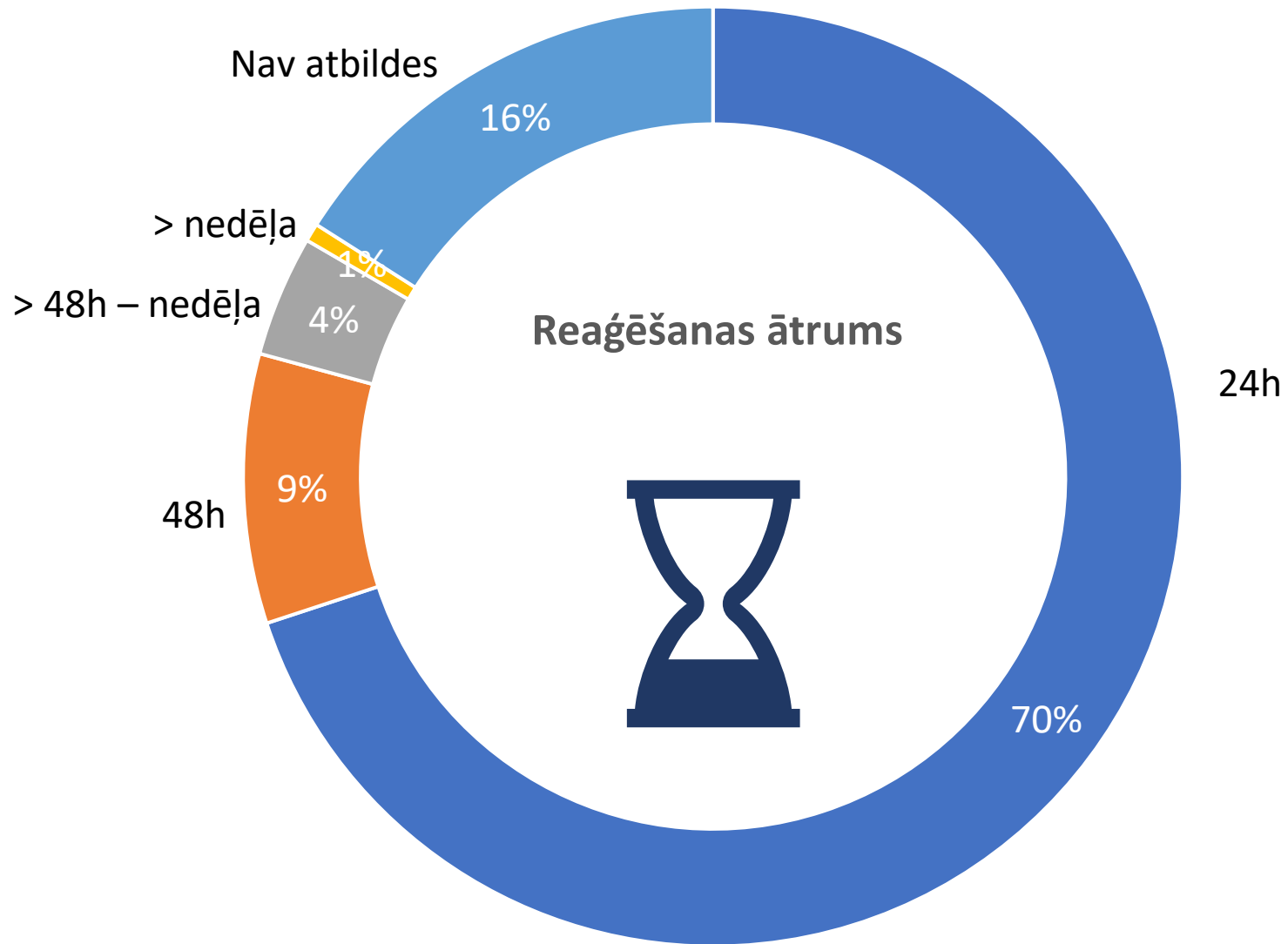

Dzēsts saturs/removal rate

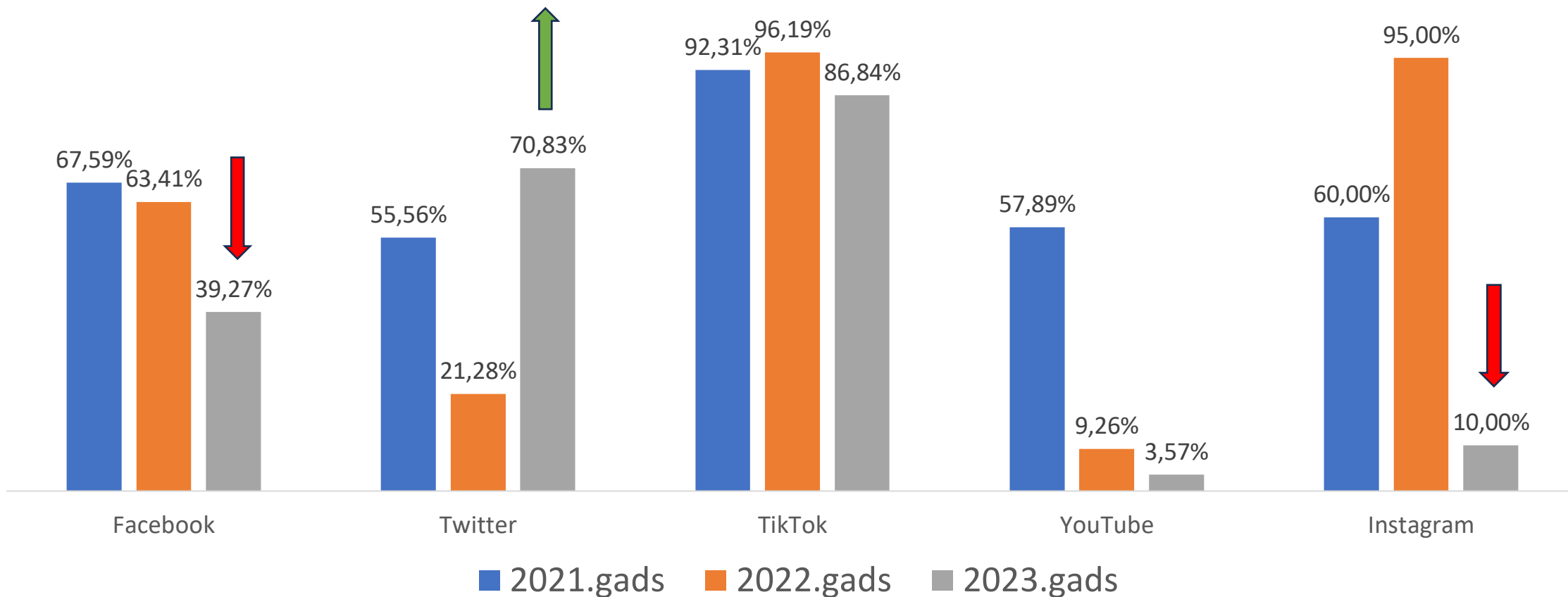
Dzēsts saturs/removal rate

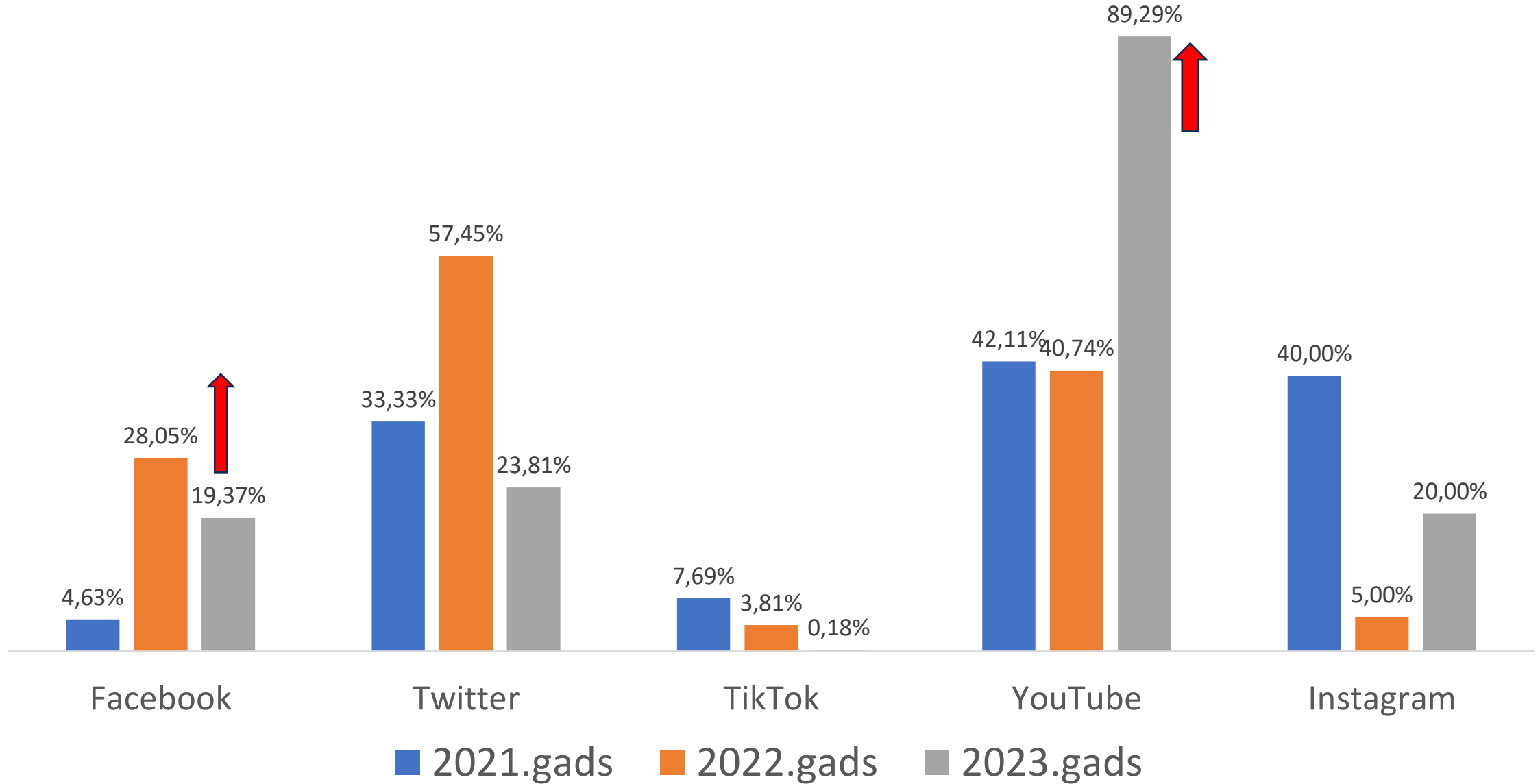

Reagēšanas ātrums – 24h

Response time – 24h

Nav atbildes

A person's hands are shown holding a smartphone in a dimly lit room. The background is dark with several out-of-focus, warm-toned circular lights (bokeh). The person's face is partially visible in the upper left, looking down at the phone. The overall mood is focused and modern.

Naida runa ziņu portālos

ZIŅU PORTĀLA NOSAUKUMS	KOMENTĒŠANAS FUNKCIJA	ZIŅOŠANAS POGA KOMENTĀRU SADAĻĀ	VAI NAIDA RUNA AIZLIEGTA LIETOŠANAS NOTEIKUMOS
Lsm.lv, rus.lsm.lv	Nav kopš 2022. gada pavasara		iepriekš bija aizliegta rus.lsm.lv
Tvnet grupa (tvnet, rustvnet, apollo)	Tikai reģistrētiem lietotājiem/ var slēgt komentēšanu atsevišķiem rakstiem	Ir	Ir
delfi.lv, rus.delfi.lv	Tikai reģistrētiem lietotājiem/ var slēgt komentēšanu atsevišķiem rakstiem	Ir	Ir
LA.LV	Var anonīmi/ var slēgt komentēšanu atsevišķiem rakstiem	Nav	Ir
Jauns.lv	Tikai reģistrētiem lietotājiem	Ir	Ir
nra.lv	Vairāk nav		Ir
neatkariga.nra.lv	Tikai reģistrētiem lietotājiem	Nav	Ir
Tv3.lv	Var anonīmi	Ir	Ir
Liepajniekiem.lv	Var anonīmi	Ir	Nav lietošanas noteikumu
Zemgales ziņas	Tikai reģistrētiem lietotājiem	Nav	Nav lietošanas noteikumu
Valmieras ziņas	Tikai reģistrētiem lietotājiem	Nav	Nav lietošanas noteikumu
chayka.lv	pre-moderācija pirms publicēšanas		Ir
Sportacentrs.com	Tikai reģistrētiem lietotājiem	Nav	Nav lietošanas noteikumu

Pieejas naida runas uzraudzībai

LSM.LV: komentārus slēdzām 2022. gada aprīlī, jo tie nedeva nekādu pievienoto vērtību mūsu saturam un arī prasīja papildu resursu to moderēšanai.

RUS.LSM.LV: Komentēšanas funkcija tika bloķēta Covid-19 laikos cilvēkresursu trūkuma dēļ, kad konstatējām, ka nav iespējas kontrolēt komentāru plūsmu. Sākoties karam Ukrainā šī funkcija likvidēta līdz labākiem laikiem.

LA.LV: Komentāri pēc pašu iniciatīvas tiek monitorēti minimāli. Ja redaktors pamana šādus komentārus, tie tiek nekavējoties dzēsti, taču visus pārbaudīt diemžēl nav iespējams, tam nepietiek resursu.

Pie komentāriem LA.LV ir iespējams nospriest “balsojumu” – īkšķīti uz augšu vai leju. Tādējādi esam automatizējuši sistēmu – ja komentārs saņem 5 “balsojumus” ar īkšķīti uz leju, tas tiek automātiski dzēsts.

Ziņu portālu saturs sociālajos tīklos

- **LSM.lv:** Atbildīgi par komentāriem sociālajos tīklos ir šo tīklu īpašnieki. Tos moderējam neregulāri, gadījumos, ja ir acīmredzama naida runa, neatkarīgi no tā, vai tā ir brīvdiena vai darbdiena.
- **RUS.LSM.LV:** Arī mūsu sociālajos tīklos ir ierakstīti noteikumi, kuros rakstīts kādus komentārus mēs dzēšam, tostarp ir naida runa.
- **LA.lv:** Sociālo tīklu redaktors savu iespēju robežās pieskata arī komentārus tur.
- **CHAYKA.LV:** «tīkla etiķete» attiecas arī uz dažādiem soc.tīkliem:
«moderatori to pārbaudīs un, ja nepieciešams, dzēsīs vai ziņos šī sociālā tīkla administrācijai.»
«komentārus, kas pārkāpj mūsu noteikumus, mūsu moderatori dzēsīs»

Pret-argumentācija

Secinājumi/rekomendācijas

- Interneta vietņu loma naida runas ierobežošanā. Atbildība vs. resursi.
- Lietošanas noteikumi + ziņošanas rīki
- Efektīvā reaģēšana/moderēšana
- Īpaša uzmanība «sensitīviem» jautājumiem: komentāru uzraudzība/slēgšana, pirms-moderēšana